

174280

Izhaja vsak četrtrek in velja za poštino vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 32 Din, pol leta 18 Din, četrt leta 8 Din. Izven Jugoslavije 64 Din. Naročnina se pošlje na upravništvo »Slov. Gospodarja« v Mariboru, Koroška cesta št. 5. — List se dopušča do odpovedi. Naročnina se plačuje v naprej. Tel. Interurban 113.

Posamezna številka stane 1-50 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravništvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije. Cene inseratov po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezaprte reklamacije so poštne proste. Čekovni račun poštne urada Ljubljana 10.603. Telefon interurban 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

1. številka.

Maribor, dne 6. januarja 1927.

61. letnik.

Načelo samouprave in avtonomije naj zmaga!

Sv. Oče papež Pij XI. je imel o božičnih praznikih, in sicer 20. decembra nagovor na kardinale. V tem govoru se je sv. Oče ozrl po svetu ter z visokega vidika Kristusovega namestnika in vrhovnega poglavarja vesoljne Kristusove cerkve premočljivo razmere, ki vladajo v posameznih državah. Pri tej priliki je slovesno zavrnil zmotno mnenje tistih, ki proglašajo državo kot samo sebi namen, ljudi in narode pa samo kot sredstvo v službi države.

Takega mišljenja so tisti, ki niso krščanskega svetovnega naziranja, ki torej ali vobče ne verujejo v Boga, stvarnika, odrešenika in sodnika, ali pa so tako slabe in zmedene vere, da se ne zavedajo, da je Bog končni cilj človeka bodisi v njegovem zasebnem, bodisi v družabnem in državnem življenju. Take zmote sejejo med ljudi slabi časniki. In zato je sv. Oče v omenjenem govoru glede na takšne časnike in liste izjavil: »Katoličanom ni dovoljeno, da bi podpirali, pospeševali in čitali časnike, ki so pisani od ljudi, katere je po dogmi (verski resnici) in po katoliški morali (katoliškem pravoslavju) treba obsoditi, ker s svojimi članki, oglasi in novicami spravljajo čitatelje, osebno mladino v nevarnost, da se spotakne in pade.«

Pojmovanje o državi in njenem namenu, kakor ga žigosa rimski papež, je pagansko pojmovanje. Na takem stališču so liberalci med gospodo in socialisti med delavskimi sloji. Vsi ti proglašajo državo kot najvišjo tvorbo socialne človeške narave, kot samonamen in kot vir vsega prava in vse pravice na svetu. Človek nima nič več in nobene druge pravice, nego samo toliko in samo ono, ki mu določa država. Namen človeka je, da služi državi s svojo osebnostjo, s svojim premoženjem in življenjem. Ako tako služi državi, je hkrati in samo takrat dosegel svoj cilj kot človek.

Ako se mi ozremo po naši državi, moramo z obžalovanjem ugotoviti, da je naša stranka menda edina, ki dosledno nasprotuje takemu paganskemu oboževanju države ter ga z vsemi močmi in z vztrajno doslednostjo pobija. Naše načelo je: človek je namen, država pa sredstvo, ki mora človeku služiti pri tem, da doseže svoj častni in večni cilj.

Ker mi postavljamo človeka na prvo mesto, državo pa, kar se tiče moralnega reda, na drugo mesto, zato zagovarjamo tako ureditev države, ki daje oblast v roke narodu in njegovim zastopnikom, ki jim je v svobodnih volitvah poveril svoje zaupanje. Iz tega razloga odklanjamo pretirani centralizem, ki ni nič drugega nego samovladje in nadvladje, ter zahtevamo samoupravo ali avtonomijo ljudstva.

Ker ima država namen, da služi ljudstvu ter pospešuje njegov blagor, zato mora biti tako urejena, da si ljudstvo samo reže kruh, ne pa da mu ga reže birokrati (uradniki), ki so slepo orodje v rokah centralističnih vladodržcev. To pa je mogoče samo takrat in tamkaj, ako ljudstvo samo vlada in upravlja sebe in vse razmere socialnega življenja, ako samo določa svojo usodo, ako je samo kovač svoje sreče. Predpogoj za to je takšna državna ureditev, ki temelji na načelu ljudske samouprave in avtonomije.

Lepo in častno znamenje je za naš narod, da si je zaenkrat program, ki temelji na dosledno izvedenem načelu avtonomije in ljudske samouprave. Ta program si je naš

narod ustvaril v prejšnji državi ter ga je prinesel s seboj v sedanjo našo državo, v kateri hoče ta program uresničiti in izvesti. Dosedaj se še to ni posrečilo. Iz tega pa ne sledi, da se to ne bo dalo doseči, kakor to na široka usta trobijo med ljudi oni liberalistični krogi med narodom, ki so se odtujili slovenskemu mišljenju ter so postali verni slugi velesrbskega nadvladja. To se bo dalo doseči ter se tudi bo doseglo tako gotovo, kakor je neutajljiva resnica, da predstavljamo Slovenci narod z lastno kulturo in prosveto ter z odločno voljo po samobitnem življenju.

Naloga slovenskega ljudstva je, da krepko brani svoj program ter ga skuša v vztrajnem boju dovesti do zmage. Ako hoče naše ljudstvo, da naš program avtonomije in samouprave zmaga v državi, mora najprej zmagati v Sloveniji. Taka zmaga se mora priboriti na volilnem bojišču. Če zmaga pri vsakih političnih volitvah, ki se vršijo v Sloveniji, SLS z dvotretjinsko in še večjo večino, pomenjajo takšni uspehi velevažno predzmagano za končno zmago v državi.

Iz teh razlogov so volitve v oblastne skupščine tako velike važnosti. Njihov pomen ni toliko v tem, kakor da bi oblastne samouprave, ki jih dovoljuje vidovdanska ustava, zadovoljevale naše slovenske zahteve, marveč je v tem, ker pomenjajo korak naprej k izvršitvi našega programa. Ogromna večina, ki jo pri teh volitvah mora dobiti SLS, bo centralističnim vladodržcem in njihovim slugam glasen opomin, da te nezadostne samouprave razširijo v smislu zahtev slovenskega ljudstva. Zato pa mora biti za te volitve geslo slovenskega ljudstva in vseh njegovih slojev: V boj za samoupravo in avtonomijo slovenskega ljudstva! V boj za zmago SLS v vseh okrajih z vsemi njenimi kandidati!

Kako se radičevci razumejo na se-kvestre!

Franjo Švikaršič, nosilec radičevske kandidatne liste za volitve v oblastne skupščine v konjiškem okraju, je dobil za novo leto lepo darilo od ministrstva agrarne reforme v Beogradu. Za novo leto je bil namreč obveščen o odloku, ki ga je radičevski minister za agrarno reformo dr. Šibenik podpisal 20. decembra 1926 in s katerim se gosp. Švikaršič postavlja za sekvestra na veleposestvu Vincenca Thurna-Valsasina. Ako se vpraša o potrebnosti te se-kvestracije, ni nobenega dvoma, da je potrebna za g. Švikaršiča, kateri je — ne vemo iz katerih razlogov, on sam to bolje ve — nehal biti sekvester na veleposestvu Bogdana Pušiča v Vitanju. Ker je vsled tega g. Švikaršiču preti nevarnost, da ostane brez službe in zaslužka, je nastala potreba, da se sekvestrirata Thurnovo veleposestvo.

Predlog za to je izšel iz okrožnega agrarnega urada v Mariboru z ulogo na ministrstvo agrarne reforme v Beogradu 29. novembra 1926. Kot glavni razlog za potrebo se-kvestracije se v tej ulogi navaja, da delavci, zaposleni na industrijskih podjetjih tega veleposestva, stojijo večinoma pod vodstvom ljudi, ki so nemške narodnosti ter vršijo nemško propagando na državni meji; dalje da so nameščenci tega veleposestva večinoma inostranci (Nemci) ali ljudje, ki niso narodno zanesljivi, pa niti ne lojalni (zvesti) državljani; dalje da se od centralne uprave veleposestva, kateri leži v Nemški Avstriji, vrši sistematično — nemška propaganda, a zatira se slovenski živelj.

K tem razlogom je treba pripomniti, da so delavci na tem veleposestvu Slovenci, da so uradniki in nameščenci tudi Slovenci in naši državljani, samo eden je čehoslovanski državljan, da se knjige vodijo v slovenskem jeziku. Kar se tiče očitka, da delajo nemško propagando na državni meji, da niso narodno zanesljivi in niti ne lojalni državljani, bodo dotični nameščenci sami sebe branili ter bodo našli tudi sredstva, da ohranijo svojo čast. Pripomniti je tudi treba to, da je ne okrožni agrarni urad, marveč politična oblast postavljena za to, da pazi na morebitno protidržavno propagando na državni meji. Thurnovo veleposestvo leži v okrajih Prevalje, Slovenjgradec in Konjice. Ali tamošnji srezki poglavarji nič ne vedo o protidržavni propagandi in neloyalnosti Thurnovih delavcev in nameščencev? Ali veliki župan v Mariboru mirno gleda te reči, ki se baje godijo na državni meji na Thurnovem veleposestvu? Ali je moral priti šele okrožni agrarni urad, da je opozoril na to nevarnost, ki preti naši državi na meji?

Okrožni agrarni urad v Mariboru je iz teh razlogov, za koje presojo on niti ni pristojen, za državnega upravitelja na Thurnovem veleposestvu predložil g. Švikaršiča, dosedanjega komisarja na veleposestvu Pušiča v Vitanju. Za plačo se mu predlaga 4000 Din mesečno vnaprej, stanovanje z razsvetljavo, potrebnim kurilnim materijalom in postrežbo, v slučaju pa, da se to ne bi moglo dati v naravi, mesto tega še 1000 Din mesečno. Minister za agrarno reformo dr. Šibenik je na to ulogo izdal dekret, v katerem se g. Švikaršič imenuje za sekvestra, ne za celo veleposestvo, marveč samo za poljedelske površine, ker po zakonu mora sekvester za gozdove biti strokovnjak. Švikaršič pa je po svoji stroki bil finančni preglednik. Če bi bil g. minister dr. Šibenik dosleden, ne bi smel Švikaršiča imenovati za državnega upravitelja niti za poljedelske površine, ker finančni preglednik ni strokovnjak tudi ne v poljedelstvu. Kljub temu je g. minister imenoval v sporazumu z g. Puceljcem, ministrom poljedelstva, g. Švikaršiča, finančnega preglednika, kot sekvestra za poljedelske površine z mesečno plačo 3000 Din ter s stanovanjem in kurivom v naravi. Za šumske površine bo pa imenoval, tako je obljubil v svojem odloku, nosebnega sekvestra. Zdaj pa naj kdo reče, da se radičevci ne razumejo na se-kvestre! Samo to se ne sme pozabiti, da bo država odgovorna za škodo, ki bi se storila s sekvestrom Thurnovemu veleposestvu ter da bo to škoda, ako bi se storila, morala povrniti in plačati.

Državna politika.

V NAŠI DRŽAVI.

Dr. Korošec — branilec državljskih pravic vseh državljanov SHS. Kaj takega je le v Jugoslaviji mogoče, da se kar tebi nič meni pozove v vlado — generala. Naša vlada bi morala biti parlamentarna vlada, to je vlada, v kateri so ministri le poslanci naroda. Trpelo se je, da je vojno ministrstvo imel general. A zdaj je prevzel tudi še prometno ministrstvo — general! Dr. Korošec je bil odločno proti. Njegov odločen nastop je vzbudil po vsej državi in tudi izven nje velikansko pozornost. Vsi listi so o tem veliko pisali in odobravali postopanje dr. Korošca, ki edini v celi državi je v odločilnem trenutku vedel povdariti, da naj se vendar čuvajo pravice ljudstva.

Nova vlada se že krha in razpada. Komaj je nova vlada imela eno sejo, že se je videlo, da bo ta vlada, ki jo je sestavil prav tako kot je bila prejšnja tisti Uzunovič, ki je

To ga je silno veselilo. Puško je vtaknil pod kak kamen ali jo vrgel v goščo, sam pa je, čeprav ni bilo treba, splezal na smreko ali jelko in se šele odtam ozrl naokrog. Okoli in okoli njega gozd, nič drugega kot gozd. Vrhovi brezštevilnih dreves, tukaj ostro štrleče črne, gosto rastoče smreke, tam košate, zelene bukve in javori, vse to ga je zalivalo kakor morje . . .

Nad gozdi, senožeči, jasne, široke ravnice, še više pa strme stene razvitega skalovja, — še više oblaki, — in še više nebo . . . Tako se je na smreki ali jelki včasih po pol dne gugal Bartek Gronikovski, včasih po pol noči kot jastreb. Gozd pa je bil včasih tih, kakor da je mrtev, včasih pa se je zibal in šumel, z njim pa se je zibal zdaj sem zdaj tja Bartek Gronikovski na smreki ali na jelki, se v vetru poganjal naprej in zopet nazaj.

Veter pa je pihal v krogih. Včasih je bilo na eni strani gozda tiho, na drugi pa so se drevesa klanjala v polkrogu, kakor bi jih kosa podirala. Včasih pa je gozd stal na miru, a od daleč je prihajal šum čezdalje bolj blizu, dokler ni objel dreves in zavel preko njih kakor jastreb s prsi in peruti preko klovov, kadar pliče lovi. Klasi se upogibljajo, on pa s šumom odleti.

Kadar je solnce jarko sijalo, da se je zdelo, kakor bi pihal žarek veter, ali kadar je zlata, vesela tihota ležala nad okolico, takrat je Bartek Gronikovski vdihaval vonjava gozda, ostro in svežo, in zdelo se mu je, kakor bi njegovim pljučem rastle krila. Čutil je, kakor da mu morajo vsak čas vzleteti iz prsi in kar šiniti nekam na svojih krilih.

Gozda je tako treba k vsaki stvari, kakor basa k gozlim. Ako si žalosten — tudi on ni vesel; ako si vesel, tudi on ni slabe volje. Ako si tih — pač pošumeva, a tako, da ga komaj slišiš; ako poješ — ej, že se oglasi tudi on, če-

Divji lovec Bartek Gronikovski.

(Poljski spisal K. Przerwa-Tetmajer; preložil Alojzij Benkovič.)

Bartek Gronikovski iz Bukovine je imel »svojih« deset zapovedi, čeprav jih pravzaprav ni bilo deset.

- »Tvoj gozd sem, da lahko hodiš po meni, kakor se ti ljubi.«
- »Gozdarja ne izzivaj po nepotrebnem, svinca mu pa ne pošlji pod kolena.«
- »Zapomni si, da nikdar ne bodi prenašel.«
- »Ne poželi iz tujega gozda ne kosa, ne drozga, ne stržka, ampak samo to, kar na hrbtu lahko neseš.«
- »Divji lovec, ampak tak, da te ne ujemo!«
- Razen tega je imel še dosti pregovorov, na primer:
 - »Na svojem nabij, — na tujem ubij!«
 - »V tujem gozdu ustreljena, — koča razdeljena.«
 - »Z doma z mošnjo polno zrna, domov — lepa srna.«
 - »Baba je podobna zver, — če je treba, dobro meri!«

Drugi lovec so se naučili od njega teh pregovorov in tako se je širila njegova slava ne le kot strelca, ampak tudi kot pesnika. Bartek Gronikovski je bil že rojen divji lovec. Bil je srednje velik, suh, uren ko plič, gibčen ko postrv, hiter ko lisjak in divjačina lačen ko ris. Bil je pa tudi podoben risu po mačjih kretnjah, kajti kadar je šel po cesti na trg, je stopal tako lahko, kakor bi se bal, da bi hojo koga ne preplašil, oči, ki so mu bistro švigale na vse strani, pa je imel take, da se je zdelo, kakor bi na tristo korakov daleč videle v goščo.

Poleg lovskega obrta Bartek ni hotel znati ničesar drugega, razen kadar je bila sila. Spomladi, poleti, na jesen, pozimi, če mu je le količkaj dopuščalo gospodarstvo, naj je potem ostalo kaj za jutri, ali nič — hajd s puško v gozd. Včasih ga po dva ali tri tedne žena ni videla doma.

Dasi je bil znamenit »kozar«, je vendar najrajši zasledoval srne, lisice in zajce. »V skalovju je veselo, pa preveč jasno«, je rekel. Kadar pa je prišel v gozd, je bilo tam njegovo življenje, njegovo veselje.

Vsako zelišče je poznal, vsako vrsto mahu in gozde daleč, daleč naokrog. Nikoli tam ni zašel. Tak dober nos je imel v gozdu kot volk ali pes, povsod se je znal izmotati.

Pa kakšen je bil ta gozd! Okrog Novega trga, okrog vasi so sekali, pol Tatrami pa samo toliko, kolikor je bilo treba za drva, in še to samo na kraju gozda. Pod Košisto, pod Vološinom, pod Golico in Kolovim se ga nihče ni dotaknil. Drevo je rastle iz drevesa, smreke, jelke, javori, bukve, med njimi pa nizke divje maline, glogi, jerebike, štrleče iz goščave, osati, biže in plezalke. Bili so tu brlogi, kjer se je človek lahko skrtil, tu se je lahko udrl v gnilobo in nevarno trohno, pogreznil se v gnijoči močvari, zadavil se v zamotanih, prožnih in upogljivih protovih, halugah, rozagah in dračju, ki se je udajalo pod pritiskom, a se ni dalo raztrgati, objemajoč človeka kakor s prožno mrežo in ovijajoč se ga kakor največje kače.

Tam je bilo življenje Bartka Gronikovskega, tam njegovo veselje. Prodiral je med orjaškimi, z mahom porastlimi drevesi kakor medved, smukal se skozi goščo kakor lisica, skakal čez podrti debla in gozdne potoke kakor jelen, vohal po gozdu kakor volk, vzpenjal se na jelke kakor mačka in se na drevesnih vrhovih gugal kakor orel.